

Magyar segédigék és segédmelléknevek konstrukciójelöltjeinek adatalapú és adatvezérelt vizsgálata

Az előadásban bemutatott kutatás célja a magyar potenciálisan modális jelentéssel bíró segédigeszerű elemek (pl. *tud*) és segédmelléknevek (pl. *képes*) adatalapú és adatvezérelt vizsgálata. A kutatás ezen komponensek konstrukciójelöltjeinek elemzésén keresztül kíván hozzájárulni a segédigék, illetve segédmelléknevek kognitív nyelvészeti (vö. Bybee 2010; Langacker 2008; Tolcsvai Nagy szerk. 2017) és a funkcionális társas pragmatika (Tátrai 2017) kiindulópontjára épülő, hálózatos, használatalapú konstrukciós leírásához. A kutatás a modális potenciál fogalmán azt érti, hogy egy nyelvi komponens az adott előfordulási kontextustól függően modális, illetve premodális (Van linden 2010) szemantikai tartományokat aktiválhat a feldolgozás során. A modális potenciál ebben a megközelítésben nem kizárólag a komponens inherens tulajdonsága, hanem a mindenkor beszélő és hallgató feldolgozási műveleteivel összekapcsolódó, kontextusfüggő jelenség. Az adatalapú megközelítésnek megfelelően a vizsgálat korpuszadatokra és humán adatközlők bevonásával, kísérletes környezetben nyert adatokra egyaránt támaszkodik. A korpuszadatok forrása a Magyar Webkorpusz 2.0 (Nemeskey 2020). Az alkalmazott módszerek közé tartozik a nyelvi adatok mozaik n-gram és mozaik szószak alapú reprezentációinak elemzése (vö. Indig–Bajzát 2024), az így kinyert jellemző sémák paradigmatis eltolódásainak vizsgálata, valamint azok kvalitatív, az erődinamikai viszonyrendszert (Talmy 1988) is bevonó szemantikai leírása. A feltárt sémákat a kutatás cloze-tesztet használó kísérletes környezetben, adatközlők bevonásával is vizsgálta. Az eredmények alapján a vizsgált komponensekhez kapcsolódó konstrukciójelöltek és azok kvantitatív, illetve kvalitatív jellemzői alapján valóban felvázolható adatalapon egy prototípuselvű kategorizáció, illetve az egyes komponensek nyelvi használati profilja is leírható.

Irodalom

- Bybee, Joan L. 2010. *Language, Usage and Cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Indig Balázs – Bajzát Tímea 2024. Compressing Noun Phrases to Discover Mental Constructions in Corpora – A Case Study for Auxiliaries in Hungarian. In: Hämäläinen, Mika – Pirinen, Flammie – Macias, Melany – Avila, Mario Crespp (eds.): *Proceedings of the 9th International Workshop on Computational Linguistics for Uralic Languages*. Helsinki: ACL. 96–103.
- Langacker, Ronald W. 2008. *Cognitive Grammar: A basic introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Talmy, Leonard 1988 Force dynamics in language and cognition. *Cognitive Science* 12: 49–100.
- Tátrai Szilárd 2017. Pragmatika. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Nyelvtan. A magyar nyelv kézikönyvtára 4*. Budapest: Osiris. 899–1057.
- Tolcsvai Nagy Gábor szerk. 2017. *Nyelvtan. A magyar nyelv kézikönyvtára*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Van linden, An. 2010. From premodal to modal meaning: Adjectival pathways in English. *Cognitive Linguistics* 21 (3): 537–571.